

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Riina Laakso & Jukka Hietamäki

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen päivittäisessä ulkoilussa

Sosiaali- ja terveysala
2020

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Riina Laakso & Jukka Hietamäki
Opinnäytetyön nimi	Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen päivittäisessä ulkoilussa
Vuosi	2020
Kieli	suomi
Sivumäärä	42 + 2 liitettä
Ohjaaja	Ulla Isosaari

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan varhaiskasvatussuunnitelman (Vasu) toteutusta päiväkodin päivittäisessä ulkoilussa. Tarkoituksena oli selvittää, miten varhaiskasvatussuunnitelma toteutuu ulkoilussa ja miten sen toteutuminen ulkona voisi kehittää. Tavoitteena oli kartoittaa päiväkodin työntekijöiden omia mielipiteitä varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sen käytöstä. Tutkimus toteutettiin Ristinummen päiväkotiin Vaasassa.

Opinnäytetyön pohjana käytettiin Opetushallituksen laatimia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä varhaiskasvatustakia. Keskeisiä käsitteitä olivat varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma, ulkoilu ja luonto.

Tutkimusmenetelmä opinnäytetyössä oli laadullinen. Aineisto kerättiin kertaluontoisella puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastatteluun osallistui yhteensä viisi päiväkodin työntekijää, haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Kerätty aineisto käsiteltiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tuloksina selvisi, että varhaiskasvatussuunnitelma oli haastatelluille tuttu työväline ja toteutui hyvin ulkoilussa. Varhaiskasvatussuunnitelma koettiin hyvänä pohjana toiminnan toteuttamisessa. Ulkoilu nähtiin tärkeänä etenkin vapaan liikunnan ja lapsen luovuuden kannalta ja sitä pidettiin tärkeänä osana lapsen päiväkotipäivää.

ABSTRACT

Author	Riina Laakso and Jukka Hietamäki
Title	The Implementation of the National Core Curriculum of Early Childhood Education and Care in Daily Outdoor Activities
Year	2020
Language	Finnish
Pages	42 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Ulla Isosaari

The purpose of this bachelor's thesis was to find out how National Core Curriculum of Early Childhood Education and Care (ECEC) is implemented in the everyday outdoor activities of a daycare centre and how it could be developed. The aim of this study was to survey daycare centre employees' own opinions on ECEC and how to use it. The study was carried out at Ristinummi daycare centre in Vaasa.

The basis of the study was National Core Curriculum of Early Childhood Education and Care made by Finnish National Agency for Education and the Act on Early Childhood Education and Care. The keywords included early childhood education, National Core Curriculum of Early Childhood Education and Care, outdoor activities and nature.

The study was qualitative, and the data were collected with a semi-structured interview. A total of five daycare centre employees participated in the interview, the interviews were individual interviews. The collected material was analysed with data-driven content analysis.

The results of the study revealed that the ECEC was a familiar tool for the interviewees and was well implemented in outdoor activities. The ECEC was perceived as a good basis for implementing the activities. Outdoor activities were important, especially for free exercise and the child's creativity, and were an important part of a child's daycare day.

Keywords Early childhood education, National Core Curriculum of Early Childhood Education and Care, outdoor, nature

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	8
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	10
3.1	Varhaiskasvatus	10
3.1.1	Varhaiskasvatuksen järjestäminen	10
3.1.2	Toimintakulttuuri	11
3.1.3	Leikki	12
3.1.4	Varhaiskasvatusikäinen lapsi	13
3.2	Varhaiskasvatussuunnitelma.....	14
3.2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	14
3.2.2	Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	15
3.2.3	Henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	16
3.3	Ulkoilu	18
3.3.1	Ulkoilu päiväkodissa.....	19
3.3.2	Ulkoilun positiiviset vaikutukset	20
3.3.3	Lapsen suhde luontoon.....	21
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	24
4.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	24
4.2	Ristinummen päiväkotia	24
4.3	Aineiston keruu	25
4.4	Aineiston analysointi	27
5	TUTKIMUKSEN TULOKSIA	28
5.1	Vasun käyttö	28
5.2	Aikuisen rooli ja lasten turvallisuus ulkoilussa	28
5.3	Pedagogiikka ja lapsilähtöisyys	29
5.4	Oppimisympäristö ja ympäristökasvatus	30
5.5	Yhteisöllisyys ja kulttuuriset erot ulkoilussa	31

5.6	Liikunta ulkoilussa.....	32
5.7	Kehittämisideoita	33
6	LOPUKSI	34
6.1	Johtopäätökset.....	34
6.2	Tutkimuksen luotettavuus	35
6.3	Tutkimuksen eettisyys	36
6.4	Oman ammatillisuuden kehittyminen	36
6.5	Jatkokehittämisideoita.....	38
	LÄHTEET	39

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aiheeksi valittiin varhaiskasvatussuunnitelman (Vasun) perusteiden toteutuminen ulkoilussa. Ulkoilu on iso osa päiväkodin arkea ja taustalla oli myös ajatus fyysisen aktiivisuuden tärkeydestä. Aihe on ollut ajankohtainen, ja ulkoilua ja pihalla oloa on lisätty yhä enemmän myös varhaiskasvatusmaailmassa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarjota päiväkodin henkilökunnalle mahdollisuuksia pohtia omaa varhaiskasvatussuunnitelman tuntemista ja kehittää sitä kautta toimintaa ulkoilussa.

Tutkimus oli laadullinen ja toteutettiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla Ristinummen päiväkotiin Vaasassa keväällä 2020. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Aineistonkeruuseen osallistui sekä lastentarhaopettajia että lastenhoitajia. Aineisto käsiteltiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Opinnäytetyön pohjatietona käytettiin Opetushallituksen laatimia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja varhaiskasvatustakia. Varhaiskasvatuksen asiantuntijavirasto Opetushallitus on laatinut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joihin perustuu valtakunnallinen varhaiskasvatus. Uudet perusteet astuivat voimaan vuoden 2019 alusta. Paikalliset varhaiskasvatuksen järjestäjät päivittivät vanhat varhaiskasvatussuunnitelmansa uusien perusteiden mukaisesti, ja ne otettiin käyttöön vuoden 2019 elokuussa. (Opetushallitus 2020a.)

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, miten Vasu toteutuu ulkoilussa ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat. Opinnäytetyö on tarpeellinen, sillä liikunnan ja ulkoilun lisääminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää, mutta pedagoginen ja lapsilähtöinen työote on silti säilyttävä. Ulkoilulla on merkittävä rooli päiväkodin arjessa.

Tarkoituksena oli tutkia, miten lastentarhaopettajat ja lastenhoitajat kokevat Vasun, mitä he ajattelevat ulkoilusta, miten he kehittäisivät toimintaa ja toimintaa ohjaavia suunnitelmia. Opinnäytetyön avulla voidaan lisätä tietoisuutta Vasun yhteydestä ulkoiluun ja näin ollen kehittää toimintaa.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Miten varhaiskasvatussuunnitelma toteutuu ulkoilussa?
2. Miten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ulkoilussa voisi kehittää?

Tietoa aiheesta ja aikaisemmista tutkimuksista haettiin käyttämällä hakusanoina muun muassa: varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma, ulkoilu sekä ulkoilu päiväkodissa. Varhaiskasvatuksesta ja ulkoilusta löytyi molemmista runsaasti tietoa sekä kirjallisena että internetistä.

Aikaisempia tutkimuksia

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2019) on tehnyt arvioinnin varhaiskasvatuksen laadusta arvioimalla varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumisesta sekä päivähoidossa että päiväkodissa. Tavoitteena oli “selvittää, miten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet toteutuvat päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa sekä raportoida niitä tekijöitä, jotka edistävät tai estävät perusteiden toteutumista”.

Tutkimuksessa huomattiin, että kaikissa päiväkodeissa perusteiden asettamat tavoitteet eivät toteudu, mutta suuressa osassa pääosin hyvin. Varhaiskasvatuksessa koettiin olevan lämmin ilmapiiri ja turvallista. Erityisesti alle kolmevuotiaiden pedagogiikassa havaittiin kuitenkin puutteita. Hyvän pedagogisen johtajuuden ja

riittävän konkreettisen paikallisen Vasun katsottiin edesauttavan perusteiden toteutumista. Arviossa mainittiin järjestäjien ja päättäjien yhteisen tahtotilan varhaiskasvatuksen riittävään resurssointiin olevan tärkeää monipuolisen pedagogisen toiminnan kannalta. (Repo, Paananen, Eskelinen, Mattila, Lerkkanen, Gammelgård, Ulvinen, Marjanen, Kivistö & Hjelt 2019, 3–4.)

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teoreettisessa viitekehyksessä perehdytään tutkimuksen teoriapohjaan. Teoriassa käsitellään varhaiskasvatusta, varhaiskasvatussuunnitelmia, ulkoilua päiväkodissa sekä lapsen suhdetta luontoon.

3.1 Varhaiskasvatus

”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka” (L540/2018, 2 §.).

Varhaiskasvatus on tärkeä vaihe lapsen kasvun ja kehityksen polulla, ja iso osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatusta ohjaa pääsääntöisesti varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään varhaiskasvatuksen tavoitteista sekä lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, tukea oppimista ja koulutuksellista tasa-arvoa, antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet, tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve, kehittää lapsen vuorovaikutustaitoja, varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä tukea huoltajaa kasvatustyössä. (L540/2018, 3 §.)

Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat varhaiskasvatuslain (L540/2018, 1 §.) mukaan päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Huoltajan kanssa keskustellaan tarvittaessa siitä, mikä varhaiskasvatusmuoto vastaa lapsen ja perheen etuja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 18.)

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta, jota varhaiskasvatus omalta osaltaan täydentää ja tukee (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.).

3.1.1 Varhaiskasvatuksen järjestäminen

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti kuin on tarve. Varhaiskasvatusta voi järjestää kunta tai kuntayhtymä joko itse tai hankkia palveluja yksityiseltä tai julkiselta palvelujen tuottajalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjän

vastuulla on tuottaa palvelu säädösten ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Varhaiskasvatukseen osallistumisesta päättää lapsen huoltaja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14.) Neuvontaa ja ohjausta eri varhaiskasvatusmahdollisuuksista tulee saada kunnalta. Päiväkoti on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuoto. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 18.)

Mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen toteutumiseen, arviointiin ja suunnitteluun järjestetään huoltajalle. Varhaiskasvatuksen järjestäjän velvollisuutena on kertoa huoltajalle toiminnasta ja toiminnan tavoitteista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 16.)

Luottamuksellisen suhteen rakentaminen lapseen on henkilöstön tehtävä. Tasavertainen ja avoin kohtaaminen keskusteltaessa lapsen varhaiskasvatuksesta henkilöstön ja lapsen huoltajien välillä on tärkeää. Yhteistyö luo turvaa ja jatkuvuutta lapsen elämään, ja säännöllinen yhteydenpito on oleellista, jotta yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapselle mielekkään kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 19.)

3.1.2 Toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksessa pedagogisen toiminnan perustana on ymmärrys lapsuuden merkityksestä elämässä ja tietämys lapsen kehitysvaiheista ja oppimisesta. Jokaisen lapsen yksilöllinen tuntemus on tärkeää. Lähtökohtana laadukkaalle varhaiskasvatus kokonaisuudelle on henkilöstön tietämys koulutusjärjestelmästä, sen eri vaiheista ja tavoitteista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 19–20.)

Varhaiskasvatuksen arvoperustaan kuuluu ihmisenä kasvaminen. Henkilöstö tukee ja kannustaa lasta toimimaan arvoperustan mukaan sivistyneesti ja keskustelemaan ihanteista ja arvoista. Kiusaamista, väkivaltaa tai rasismia ei varhaiskasvatuksessa hyväksytä keltään tai missään muodossa. Varhaiskasvatuksessa edistetään tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta ja tuetaan lasta siten, että tämä voisi kokea oman perheensä arvokkaaksi. Varhaiskasvatuksen arvoihin kuuluu myös lapsen tukeminen kohti terveellistä ja kestävä elämäntapaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20–21.)

Lapset oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys näkee lapsen aktiivisena toimijana, joka on luonnostaan utelias kaikkialla ja haluaa oppia kokonaisvaltaisesti asioita. Oppimista tapahtuu muita matkimalla ja myös liikkuen, leikkien, tehtäviä tehden, tutkien ja itseään ilmaisten. Parhaiten oppimista tapahtuu, kun lapsi voi hyvin ja kokee olonsa turvallisiksi. Jokainen lapsi ansaitsee kokea iloa tekemisestään sekä onnistumisen kokemuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 21–22.)

Toimintakulttuuriin varhaiskasvatuksessa kuuluu keskinäinen yhteistyö niin henkilöstön kuin huoltajien ja lähiympäristönkin kanssa. Yhteisössä kunnioitetaan toisia. Lapsia kannustetaan sekä hyvään vuorovaikutukseen että toimimaan ryhmässä. Pulmatilanteisiin puututaan ja niihin opetellaan etsimään yhdessä ratkaisuja. Toimintatavat ovat sekä lapsia että huoltajia osallistavia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30.)

3.1.3 Leikki

Kallialan (2012, 204–205) mukaan lapsen varhaisvuosina leikin merkitys on suurimmillaan, ja varhaiskasvatuksessa se on keskeinen tekijä. Jo koulun alaluokille siirtyessä leikin merkitys vähenee väistämättä verrattuna päiväkotiin.

Leikki on lapselle ominainen tapa olla ja tehdä, ja varhaiskasvatuksen tehtävä on mahdollistaa ja tarjota erilaisia leikkejä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee dokumentoida ja havainnoida leikkejä. Tehtyjä havaintoja voidaan käyttää toiminnan ohjaamisessa ja suunnittelussa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 38–39.)

Varhaiskasvatuksessa henkilöstön tehtävänä on kehittää ja tunnistaa lapsen leikkiin kannustavia ympäristöjä ja toimintatapoja. Jokaiselle annetaan mahdollisuus keskittyä leikkiin, ja elämyksille annetaan tilaa ja aikaa. Leikki saa olla näkyvää ja kuuluvaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30.)

Aikuisten on hyvä muistaa, että toisinaan leikki on lapselle myös terapeutista. Leikkiä ei tulisi varhaiskasvatuksessa valjastaa pelkästään oppimiseen. Aikuiset vaikuttavat lapsen leikkiin monin tavoin. Aikuiset päättävät, millaisia välineitä

lapset saavat käyttää, määrittelevät leikin fyysisen tilan ja leikin ajan. Aikuisen tulee samalla vaalia leikin omaehtoisuutta, että edistää leikin tyydyttävyyttä ja kestoa siten, että leikin hallinta pysyy kuitenkin lapsilla. Ystävyyssuhteiden vahvistaminen ja psyykkisen ja fyysisen turvallisuuden takaaminen kuuluvat myös aikuisen tehtäviin. (Kalliala 2012, 205–206.)

Suomessa korostetaan laajasti vapaan leikin merkitystä. Ohjattu toiminta vaatii lapselta enemmän keskittymistä ja pinnistelyä, jotta uusien asioiden oppiminen on mahdollista. Useissa päiväkodeissa ohjattu ja vapaa toiminta vuorottelevat sopivassa suhteessa. Vapaassakin leikissä aikuisen tuki on kuitenkin ratkaisevan tärkeää, eikä tarkoita sitä, etteikö aikuinen voisi siihen osallistua. Havainnointi on yksinkertainen tapa saada tietoa lapsen kehityksestä. Leikin havainnointi on aina tarkoituksenmukaista ja suunnitelmallista, eikä tarkoita vain leikin valvomista sivusta seuraajana. (Ahonen 2017a, 225–227.)

3.1.4 Varhaiskasvatusikäinen lapsi

Opetushallituksen mukaan (2020b) varhaiskasvatus kattaa ikävuodet 0–6 eli lapsen elämän ensi vuodet vauvaiästä peruskoulun aloittamiseen asti.

Ensimmäisinä ikävuosinaan lapsi oppii liikunnan perusasioita kuten juoksemaan, konttaamaan ja kävelemään. Pikkuhiljaa taidot karttuvat ja lapsi pystyy muun muassa juoksemaan ja heittämään samaan aikaan. 3-vuotiaat ovat usein innokkaita liikkuja ja haluavat tehdä ennätyksiä. Sekä sisällä että pihalla tarvitaan tilaa ja välineitä leikkeihin. (MLL 2019a.)

4–5-vuotiaana lapsen liikkeessä on jo enemmän voimaa ja uusia liikunnallisia taitoja halutaan testata. Lapsi hyppii, juoksee, painii ja kiipeilee, on varsin liikunnallinen ja jopa uhkarohkea. Lapsi oppii ottamaan itse vauhtia keinussa. 4–5-vuotiaana myös silmän ja käden yhteistyö kehittyvät. (MLL 2019b.)

6-vuotiaanakin lapsi nauttii liikkumisesta ja liikuntaleikeistä. Nopea kasvu voi aiheuttaa ohi menevää kömpelyyttä. Kuusivuotias osaa jo tanssia, hyppiä trampoliinilla, kiipeillä, skeitata ja harjoittelee pyöräilemään ilman apupyöriä. Lapsi nauttii

liikunnasta yhdessä perheen kanssa esimerkiksi kävely- tai pyörälenkillä. (MLL 2019c.)

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus koostuu kolmesta eri tasosta, joihin kuuluvat valtakunnallinen Opetushallituksen laatima varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatuksen järjestäjän laatimat varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka tehdään jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa (Opetushallitus 2020b).

Kronqvistin (2016, 29–30) mukaan varhaiskasvatussuunnitelmien tarkoituksena on auttaa varhaiskasvatushenkilöstöä yhteistyössä ja kommunikaatiossa lapsen ja vanhempien kanssa sekä auttaa toiminnan suunnittelua lapsiryhmille. Lähtökohtana varhaiskasvatussuunnitelmissa tulisi olla lasten osaaminen sekä heidän kehitys-, kasvu- ja voimavarapotentiaalinsa.

3.2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen Opetushallituksen antama määräys, jonka pohjalta varhaiskasvatus toteutetaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvopohjana toimii YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Yleisperiaatteita ovat lapsen oikeus hyvinvointiin, suojeluun ja huolenpitoon, yhdenvertaisuus, lapsen edun ensisijaisuus, tasa-arvoinen kohtelu sekä syrjintäkielto. Lapsen oikeuden edistäminen hyvään ja turvalliseen elämään on varhaiskasvatuksen ensisijainen tehtävä. Jokainen lapsi ansaitsee tulla kuulluksi ja nähdyksi omana arvokkaana itsenään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on kansainvälisesti vuonna 1990 voimaanastunut ja Suomessa lainsäätöinä vuodesta 1991 ollut ihmisoikeussopimus. Se sisältää samoja ihmisoikeuksia kuin muutkin ihmisoikeussopimukset, mutta on poikkeuksellisen laaja ja sisältää lisäksi nimenomaan alle 18-vuotiaita koskevia oikeuksia. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvinvoinnille välttämättömään

huolenpitoon ja suojeluun. Lapsen oikeuksien sopimus alleviivaa lapsen edun ensisijaisuutta, ja tärkeässä osassa ovat lapsen oma näkemys ja mielipiteet. (Lapsen oikeudet 2020.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on oikeudellisesti varhaiskasvatuksen järjestäjää velvoittava määräys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 8.). Varhaiskasvatuslain (L540/2018, 21 §.) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, toteuttaa tässä laissa säädettyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen vanhempien tai muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Opetushallitus valmistelee perusteet yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa.

3.2.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjän eli kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palveluntuottajan tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten perusteiden pohjalta paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on myös velvoittava ja sitä tulee arvioida ja kehittää. Suunnitelma laaditaan niin, että se tukee, ohjaa ja määrittelee toiminnan järjestämistä paikallisesti, jolloin huomioon otetaan paikalliset erityistarpeet, lasten tarpeet, mahdolliset pedagogiset painotukset sekä varhaiskasvatusta koskevan kehittämistyön ja arviointitiedon tulokset. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voi tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ei voi jättää mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää sisältöä pois. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 8.)

Paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kuuluu kuvata myös varhaiskasvatuksen käytännöt yhteistyöstä huoltajien kanssa, käytössä olevat oppimisympäristöt sekä niiden arviointi, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy, monialaisen yhteistyön käytännöt ja tavoitteet, toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arviointi sekä

eri yhteistyömuotojen arvioinnin käytännöt. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 35.)

Paikallisesti päätettäviin asioihin kuuluu lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvata ja päättää se, miten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ja arviointia seurataan ja kehitetään varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa, miten arvioinnista saatuja tietoja hyödynnetään johtamisessa ja kehittämisessä, miten lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta kerätään ja käytetään sekä miten arvioinnin tulokset julkistetaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 62.)

Ahosen (2017b, 17–18) mukaan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma mahdollistaa valtakunnallisten säädösten tarkentamista yksilöllisellä tavalla. Esimerkiksi pedagogisista painotuksista käsin varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen voi parhaimmillaan kirkastaa sen roolia työvälineenä ja antaa työlle persoonallisen ulottuvuuden. Kuitenkaan pedagoginen painotuskaan ei voi vallata kokonaan toiminnan arviointia ja suunnittelutyötä, sillä silloin vaarana on, että varhaiskasvatuksen muut keskeiset tavoitteet kuten lasten osallisuus ja sosiaalisuus jäävät suunnittelussa sivuun.

Vaasan kaupunki määrittelee paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassaan (2017, 37.) tärkeiksi toimintatavoiksi varhaiskasvatuksessa luontokasvatuksen, leikin, liikunnan eri muodoissaan sekä terveellisten ravintotottumusten opettamisen. Energinen Vaasa, Elämysten Vaasa ja Merellinen Vaasa ovat yhteisiä oppimisen alueita kaupungin strategian mukaisesti perusopetuksessa, esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Toimintaperiaatteita ovat yhdessä kokeminen ja tekeminen toiminnallisuuteen perustuvassa varhaiskasvatuksessa.

3.2.3 Henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuslaki (L540/2018, 23 §.) vaatii, että jokaisella perhepäivähoidossa tai päiväkodissa olevalla lapsella on oltava laadittuna henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma hoidon, opetuksen ja kasvatuksen toteuttamiseksi. Siihen tulee kirjata lapsen tuen tarve, tukitoimenpiteet, varhaiskasvatuksen tavoitteet lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tukevalla tavalla sekä toimenpiteet, joilla

tavoitteisiin päästään. Lapsen oma mielipide on aina otettava huomioon laadittaessa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen huoltajan ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilöstön kanssa. Päiväkodeissa henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen on varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla. Tarpeen vaatiessa tulee myös muiden viranomaisten kuten sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden osallistua suunnitelman laatimiseen, jos varhaiskasvatuksen järjestäjä niin pyytää. Henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja tarkistettava vähintään kerran vuodessa tai useammin, jos lapsen tarpeet niin edellyttävät. Aloitteen suunnitelman tarkistamiseksi voi antaa joko lapsen kanssa työskentelevä henkilö tai lapsen vanhempi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 11.).

Lapsen näkökulmien esille saaminen on henkilöstön vastuulla. Sekä henkilöstön että lapsen huoltajan havainnot lapsen kehityksen vaiheista sekä tavasta toimia ryhmässä ovat tärkeitä huomioita suunnitelmaa laadittaessa. Henkilöstön on tärkeää tuntea lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet. Henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon myös lapsen kulttuurinen ja kielellinen tausta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 10.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 11) mukaan muita lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavia asioita ovat:

- lapsen kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet,
- suunnitelma mahdollisesta lääkehoidosta,
- hyvinvointia ja oppimista tukevat tavoitteet, toimenpiteet niiden saavuttamiseksi sekä arviointi niiden toteutumisesta,
- tuki, jota lapsi mahdollisesti tarvitsee,
- mahdolliset muut asiantuntijat, jotka suunnitelmaan ovat osallistuneet,
- henkilöstön, lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä sovitut asiat sekä
- tieto siitä, koska suunnitelma on tehty ja tarkistettu, ja milloin se tarkistetaan seuraavan kerran.

Henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä (540/2018, 40 §.), mutta julkista tietoa on lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 11.).

3.3 Ulkoilu

Varhaiskasvatusikäisen lapsen tulisi päästä luontoon mahdollisimman paljon oppimaan ja leikkimään, sillä varhaisvuodet ovat luontosuhteen rakentumisen kannalta otollista aikaa. Lähiluonto haastaa liikkumaan ja lähipuisto tai muu lähiluontokohde soveltuu hyvin liikuntaan haastavaksi ympäristöksi. Suomessa useimmille onkin liikuntaympäristöjä melko helposti saatavilla. Ulkohetkeen voi sisällyttää sekä luontoelämyksiä että sykettä kohottavaa toimintaa. (Liikkuva varhaiskasvatus 2020a.)

Suomen ympäristöopisto Sykli ja Suomen Latu ovat kehittäneet kolmevuotisen, 2019–2021, Ilo kasvaa ulkona -yhteishankkeen. Hankkeen tarkoituksena on lisätä varhaiskasvatuksessa ja esi- ja alkuopetuksessa lähiluonnon käyttöä luonto-, liikunta- ja opetuskohteena. Pitkäjänteisenä tavoitteena on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet huomioiva luontoliikunnan kuntayhteistyö. Hankkeessa syntyneet toimintamallit ja ideat ovat hankkeen päätyttyä valtakunnallisesti vapaassa käytössä. Syklin hallinnoimassa hankkeessa on yhteistyössä Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma. (Sykli 2019.)

Liikkuva varhaiskasvatus on valtakunnallinen liikkumis- ja hyvinvointiohjelma, jonka on kehittänyt laaja-alainen asiantuntijaverkosto vuonna 2015. Alun perin Ilo kasvaa liikkuen -nimellä kulkenut ohjelma on vuoden 2020 alusta muutettu muotoon Liikkuva varhaiskasvatus. Toiminnan perusajatus pysyy kuitenkin samana; mahdollisuus liikunnan iloon ja liikkumiseen tulee olla jokaisella lapsella päivittäin. Maksuton ohjelma tarjoaa varhaiskasvattajille konkreettisia välineitä oman työn kehittämiseen ja liikunnan lisäämiseen fyysisen aktiivisuuden suositusten sekä Vasun 2018 pohjalta. (Liikkuva varhaiskasvatus 2020b.)

3.3.1 Ulkoilu päiväkodissa

Lasten perushoitoon kuuluu säännölliset rytmit: lapset saavat säännöllisesti ruokaa ja raitista ilmaa. Päiväkodin kulttuuriin kuuluu toistaiseksi itsestäänselvyytenä viedä lapset päivittäin ulos. Liiallinen sisälläolo tekee lapsen levottomaksi ja tätä pitää päästä purkamaan pihalle raittiiseen ilmaan. (Kalliala 2012, 36–37.) Selkeä päiväohjelma on jokaiselle lapselle tarpeellinen, sillä pienten lasten käsitys ajankulusta poikkeaa merkittävästi aikuisen käsityksestä. Laadukkaaseen päivähoitoon kuuluu oleellisesti lasten arvostaminen aktiivisena toimijana, jolloin periaatteen tulee näkyä kokonaisuutena koko päiväkotipäivässä. (Ahonen 2017a, 196.)

Ympäristösuhteen kehittymisen näkökulmasta ulkoleikit ovat tärkeitä, sillä kaiken tyyppinen ulkona tekeminen auttaa ymmärtämään realistisia fyysisiä olosuhteita. Sään ja vuodenaikojen vaihtelu antavat mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin ja toimintaan. Luonnon eri elementit kuten vesi ja tuuli voivat innostaa kaikenlaisiin koikkeiluihin, pohdintoihin ja leikkeihin. Lapsille suunnitellut leikkipaikat sekä suunnittelemattomat vapaat alueet vaikuttavat ympäristön leikittävyyteen. Leikkiympäristöllä voidaan tarkoittaa sekä aikuisten lapsille suunnittelemissa alueita kuten leikkipuistoja ja muita piha-alueita ja kenttiä sekä myös lasten omia spontaanisti valittuja leikkipaikkoja. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 71.)

Ympäristöltä vaaditaan eri leikkeihin erilaisia asioita; rakenteluleikit eivät onnistu ilman tarvittavia materiaaleja eikä piiloleikkiä voi leikkiä ilman piilopaikkoja. Hiekkalaatikko ja keinut sopivat alle kouluikäisten lasten toiminnan tarpeisiin hyvin. Lapsi voi leikkiä lähes missä tahansa. Tärkeintä on, että ympäristö on turvallinen, monipuolinen ja houkuttelee leikkimään. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 71–72.)

Turvallisuudentunne on tärkeää oppimisen ja kehityksen kannalta. Tunteen muodostumisessa suuri merkitys on pysyvyydellä ja toistoilla. Vakituinen, monipuolinen lähiympäristö, joka houkuttelee leikkimään, on lapsen ympäristösuhteen kehittymisen kannalta hyvä. Lisäksi mahdollisuus tutustua laajemmin erilaisiin ympäristöihin olisi tärkeää. Jo ennen kouluikää lapsi alkaa laajentaa elinpiiriään kotipihalta, ellei hänen omaehtoista liikkumistaan ole rajoitettu. Leikkien kautta lapsi

oppii tuntemaan ympäristön. Tähän käsitykseen voi kuitenkin vaikuttaa lapsen omakohtaisten kokemusten lisäksi myös muiden ihmisten tai esimerkiksi satujen mielikuvat ympäristöstä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 79.)

3.3.2 Ulkoilun positiiviset vaikutukset

Metsähallituksen luontopalveluiden ja Savon ammatti- ja aikuisopiston toteuttama Luonto liikuttamaan -hankkeen (2015) oppaassa todetaan, että ulkoilulla on monia suotuisia vaikutuksia ryhmäytymisen ja hyvinvoinnin kannalta kuten elinvoimaisuuden kohentuminen, voimaantumisen ja pystyvyyden tunne, eri ikäisten välisen vuorovaikutuksen helpottuminen, myönteisempi suhtautuminen muihin ihmisiin sekä kuuluvuuden tunne muuhun ryhmään ja luontoon (Kiiski, Korhonen, Rissanen & Vertanen 2015, 5.).

Osallisuus syntyy aina vuorovaikutuksesta toisiin, eikä osallisuuden kokemusta voi syntyä ilman ryhmää. Osallisuudessa onkin kyse yhteisöllisyyden tunteesta ja toimimisesta ryhmässä. Kuuluvuuden tunnetta vahvistaa, jos yksilöllä on mahdollisuus kokea itsensä tarpeelliseksi. Varhaiskasvatus on ryhmässä tapahtuvaa oppimista, kehitystä ja kasvua, jolloin näkökulma osallisuudesta korostuu erityisesti päiväkodissa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47–48.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset (2016, 9–10), jonka mukaan päiväkotikäinen lapsi tarvitsee vähintään kolme tuntia liikuntaa joka päivä. Perhe on lapselle tärkeä roolimalli liikunnan suhteen, ja aikuisen oma esimerkki ja kannustaminen lisäävät lapsen fyysistä aktiivisuutta. Lapsi muokkaa ympäristöään leikkeihin sopivaksi, ja erityisen hauskaa tämä on yhteisleikeissä. Aikuisen tehtävä onkin etsiä ja luoda sopivia paikkoja lapsille toteuttaa itseään. Lapset löytävät leikkipaikat niin luonnosta kuin kaupunkiympäristöstäkin. Fyysiseen aktiivisuuteen kannustavat välineet on hyvä olla vapaassa käytössä. Jokaisella lapsella varhaiskasvatuksessa on oikeus nauttia liikunnasta, ja se on aikuisen vastuulla. UKK-instituutin (2020) mukaan liikuntasuositusten uudistaminen lapsille ja nuorille alkaa keväällä 2020 usean eri toimijan yhteistyönä.

Liikunnalla on positiivisia vaikutuksia sekä fyysiseen, psyykkiseen että sosiaali-
seen terveyteen. Päivittäinen liikunta parantaa lapsen hengitys- ja verenkiertoeli-
mistön kuntoa, tukee luuston ja motorististen taitojen kehittymistä sekä edistää op-
pimista. Säännöllinen liikunta auttaa nukkumaan paremmin, hallitsemaan stressiä
ja ahdistusta ja parantaa koettua elämänlaatua. (THL 2020.)

Liikunnan määrä moninkertaistuu helposti ja huomaamatta luonnonvaraisessa ym-
päristössä. Omatoimisuus ja karkeamotoriset taidot kehittyvät ja lapsi oppii huoleh-
timaan toista ihmisistä ja ympäristöstään. Luonnossa lapsi oppii sietämään petty-
myksiä ja sinnikkyyttä. Yhteenkuuluvuuden tunne kasvaa etenkin yhteisten elä-
mysten ja kokemusten parissa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 68.)

Ihmiselle luonto on paljon myös oman henkisen hyvinvoinnin lähde. Luonto tarjoaa
esteettisiä elämyksiä, kun kaunis maisema herättää mielihyvän tunteita. Mieli vir-
kistyy, keskittymiskyky paranee ja jännitys vähenee luonnossa liikkuesssa. (Tuo-
maala & Myyryläinen 2002, 11.) Toistuvilla käynneillä omiin lempipaikkoihin saa-
daan ulkoilun parhaimmat terveysvaikutukset, joten luonnon tulisi sijaita jokapäi-
väisessä elinympäristössä lähellä arkea. Viheralueiden läheisyys ja alueen vehreys
vaikuttavat kaupungissa asuvien terveyteen. (MIELI 2020.)

3.3.3 Lapsen suhde luontoon

Lapsen omista oivalluksista, elämyksistä ja havainnoista syntyy tämän suhde luon-
toon. Kun lapsi tutustuu luontoon ja luonnonilmiöihin, hänen luontotietämyksensä
lisääntyy. Lapselle tulee antaa tilaisuus tutkia ja tehdä itse löytöjä. Aikuisen tulee
vastata mieltä askarruttaviin kysymyksiin, jolloin lapsi oppii ilmiöiden välisen yh-
teyden ja sitä kautta sen, mikä vaikutus asioihin on hänen omilla teoillaan. (Tuo-
maala & Myyryläinen 2002, 10.)

Lapsi oppii mallioppimisen kautta, mitä merkitystä on eläinten ja kasvien huolehti-
misella ja roskien keräämisellä. Toimiminen luonnossa on kaikille lapsille palkit-
sevaa ja itsessään mielekästä. Ympäristöstä huolehtiminen kasvattaa vastuuntuntoa
eikä roskien kerääjä itsekkään heitä roskia maahan. (Parikka-Nihti & Suomela 2014,
68–69.)

Elämäntapojen ja arvojen muovautumisen kannalta aika ennen kouluikää on keskeinen. Asenteet, jotka muovautuvat varhaislapsuudessa ovat luonteeltaan pysyviä. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 24.) Lapsen elintapojen mallit ovat ehtineet vakiintua 1,5 ikävuoteen mennessä (Lioret, Campbell, McNaughton, Cameron, Salmon, Abbott & Hesketh 2020).

Aikuisen onkin hyvä pysähtyä pohtimaan omia arvojaan ja sitä, millaisen mallin haluaa lapselle antaa. Se, mitä lapsi oppii arvostamaan ja miten toimimaan, on aikuisesta kiinni, eikä luontokasvatus ole vain ammattilaisten tai luontoihmisten vastuulla. Myönteiset kokemukset luonnosta ovat avainasemassa, jolloin lapselle kehittyy kyky nauttia luontoelämyksistä ja halu toimia luonnon puolesta. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 24.)

Aikuinen voi myös erilaisten kertomusten ja tarinoiden avulla tukea lapsen luontosuhdetta. Tarinat esimerkiksi luonnoneläimistä ja satuolentoista saavat lapsen mielikuvituksen tärkeiden kysymysten äärelle. Aikuiset toimivat lapsille elävinä malliesimerkkeinä, ja jos luonnonsuojelu ja ulkoilu määrittyvät arjessa itseisarvoiksi, heijastuu tämä suhtautuminen lapsen tulkintaan toiminnan mielekkyydestä. (Ahonen 2017b, 107–108.)

Luonto on innostanut sadunkertojia kautta aikojen. Eläinsatuihin liittyy tyypillisesti jokin opetus elämästä, ja lukutuokio onkin hyvä hetki myös keskustelulle. Tarinat antavat lapselle tunnekokemuksia, välittää tietoa ja tukee kielellistä kehitystä ja mielikuvitusta. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 75–79.)

Lapset rakastavat myös retkiä ja ne ovat luontokasvatusta parhaimmillaan. Lapsen tahtiin tapahtuva luonnossa kuljeskelu antaa tilaa ihmettelylle ja elämyksille. Metsä on halpa tapa viettää aikaa yhdessä, ja retkeillä voikin kaikkina vuoden- ja vuorokaudenaikoina. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 28.)

Kaikki lasten kanssa tehtävä arkinen toiminta liittyy tavalla tai toisella kestävään kehitykseen ja ympäristökasvatukseen varhaiskasvatuksen arvopohjaa ja toimintaa tarkasteltaessa. Ympäristökasvatus nivoutuu hyvin tiiviisti varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa ympäristökasvatus on arkisia valintoja, ja valinnat koskevat

kaikkia kunnallisesta päätöksenteosta yksittäisen lapsiryhmän toimintaan. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 149–150.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön aiheen pohdinta ja rajausta aloitettiin joulukuussa 2019. Tammikuussa 2020 aihe oli selvillä. Toinen tutkijoista oli työskennellyt Ristinummen päiväkodissa, joten päiväkodin johtajaan otettiin yhteyttä ja sovittiin tapaaminen, jossa keskusteltiin aiheesta ja tulevasta tutkimuksesta.

4.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Alusta asti oli selvää, että tutkimuksesta tulisi kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aihetta tarkastellaan usein kokonaisuutena (Alasuutari 2011, 38.). Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista kerätä aineistoa, joka mahdollistaa mahdollisimman monenlaiset tarkastelut. Aineisto koostuu dokumentoiduista tilanteista ja se voi olla hyvinkin moniulotteista. (Alasuutari 2011, 85.) Lähtökohtana laadullisessa tutkimusmenetelmässä on halu ymmärtää mitkä ilmiöt, käsitykset ja uskomukset ihmisten toiminnan taustalla vaikuttavat. Kysymykset ovat muotoa miten, mitä ja miksi, jotta vastaaja osaa paremmin kuvailla näkemyksiään. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä sopi tähän opinnäytetyöhön, koska aihetta haluttiin ymmärtää syvällisesti ja käydä keskustelua haastateltavien kanssa. Keskustelun aikana voi oivaltaa asioita, jotka eivät välttämättä muuten tule mieleen.

Ennen kuin aineistonkeruu voidaan aloittaa, tarvitaan tutkimuslupa. Jos opinnäytetyö toteutetaan johonkin tiettyyn yritykseen, organisaatioon tai julkisyhteisöön ja haastatellaan heidän henkilökuntaansa, otetaan yhteys suoraan tutkittavaan kohteeseen ja toimitaan heidän käytäntöjensä mukaisesti. (Jyväskylän yliopisto 2020.) Tutkimuslupa anottiin Ristinummen päiväkodin johtajalta tammikuussa 2020 ja se myönnettiin 21.1.2020.

4.2 Ristinummen päiväkotit

Varhaiskasvatusta Vaasassa saa suomen kielellä, ruotsin kielellä ja kaksikielisissä päiväkodeissa. Päiväkodeissa tarjotaan myös vieraskielistä varhaiskasvatusta sekä ruotsin kielikylpyä. Koulutettu henkilökunta vastaa lasten varhaiskasvatuksesta, ja

suunnitelmallisessa ja tavoitteellisessa toiminnassa otetaan huomioon lasten erityistarpeet, ikä sekä yksilöllisyys. (Vaasa 2020a.)

Ristinummen päiväkoti on suomenkielinen päiväkoti Vaasan Ristinumella. Toimintaa toteutetaan pienryhmissä ja lasta kannustetaan osallistumaan, liikkumaan ja leikkimään positiivisen pedagogiikan keinoin. Oppimisympäristö on monikulttuurinen, välittävä ja turvallinen, jossa jokainen lapsi ja aikuinen nähdään arvokkaana. Päiväkodissa on viisi eri ryhmää. Lapsiryhmät on jaettu eri ikävuosien mukaan, jotka ovat alle kolmevuotiaat, 2–5-vuotiaat ja 6-vuotiaat. (Vaasa 2020b.) Päiväkodin lapsimäärässä on pientä vaihtelua, kokonaismäärä on noin 85 lasta. Päiväkodissa on tällä hetkellä 19 vakituista työntekijää. Päiväkotiaavustajien määrä riippuu lasten tuen tarpeesta.

4.3 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin kertaluontoisilla puolistrukturoidulla teemahaastatteluilla. Teemahaastattelussa pyritään saamaan merkityksellisiä vastauksia tutkittavasta tai tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Etukäteen mietityt teemat perustuvat jo aiheesta tiedossa olevaan, eli tutkimuksen viitekehykseen. Teemahaastattelut voidaan toteuttaa aina hyvin avoimesta haastattelusta tarkasti strukturoituun ja etenevään haastatteluun. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88.)

Haastattelulomakkeen kysymykset (Liite 2) koottiin Opetushallituksen laatiman varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) pohjalta ottaen huomioon eri oppimisen osa-alueita. Oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 40) ovat

- Kielten rikas maailma,
- Kasvan, liikun ja kehityn,
- Minä ja meidän yhteisömme,
- Ilmaisun monet muodot sekä
- Tutkin ja toimin ympäristössäni.

Kysymykset koottiin näiden oppimisen alueiden pohjalta.

Aineiston kerääminen haastattelulla sisältää monia etuja, kuten joustavuuden, keskustelun syvyyden sekä mahdollisuuden lisäkysymyksiin. Haastateltava nähdään haastattelutilanteessa subjektina, jolla on mahdollisuus olla aktiivinen, merkityksiä luova ja asioita vapaasti esille tuova osapuoli. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu onkin usein tutkimuksen päämenetelmä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 204–205.)

Aineistoa voidaan kerätä joko ryhmä- tai yksilöhaastatteluna riippuen siitä, millaista tietoa halutaan. Suositeltava tapa yksilöhaastatteluun on joko lomake- tai teemahaastattelu, jotka voidaan toteuttaa joko kasvotusten paikan päällä tai puhelinhaastatteluna. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63.) Yksilöhaastattelu aineistonkeruuna on hyvä valinta, kun halutaan korostaa yksilöä subjektina, jolla on mahdollisuus vapaasti tuoda itseään koskevia asioita esille (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 106.).

Hirsjärvi & Hurme (2008, 34–35) muistuttavat, että vaikka haastattelu on käytettyimpiä aineistonkeruumenetelmiä, voi senkin käyttöön liittyä ongelmallisuutta, kuten kustannukset ja ajallinen rasite, jotka tulee ottaa huomioon.

Puolistrukturoitu haastattelu tarkoittaa haastattelua, johon on suunniteltu etukäteen kysymykset, mutta niiden esittämisjärjestys tai tarkat sanamuodot voivat vaihdella. Haastattelun edetessä voidaan myös kysyä mieleen tulleita kysymyksiä. (Ojasalo ym. 2015, 108.) Luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen heti haastattelutilanteen alussa on tärkeä taito haastattelijalta. Kunnioittava, kiinnostunut ja arvostava asenne haastateltavaa kohtaan tulee säilyttää. (Kananen 2014, 72.)

Saatekirje (Liite 1) vietiin päiväkotiin 21.1.2020. Opinnäytetyön aihe (Liite 2) esiteltiin päiväkodissa päiväkodin työntekijöille 12.3.2020. Työntekijöiltä kysyttiin halukkuutta osallistua haastatteluun. Osallistujien kanssa sovittiin päivämäärä ja kellonaika haastattelua varten.

Haastattelut toteutettiin 19.3.2020 Ristinummen päiväkodissa. Haastatteluun osallistui sekä lastentarhaopettajia että lastenhoitajia, yhteensä viisi päiväkodin työntekijää. Haastattelut toteutettiin päiväkodin sisällä rauhallisessa paikassa.

Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Haastattelut kestivät 15–30 minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin ja käsiteltiin myöhemmin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Kerätty aineisto litteroitiin ja sieltä poimittiin yhteneväisyyksiä.

4.4 Aineiston analysointi

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on laadullisessa tutkimuksessa perusanalyysimenetelmä. Analysoida voi suullista tai kirjoitettua kommunikaatiota. Tarkoituksena on tiivistää saatu tieto siten, että voidaan tarkastella ilmiön ja asioiden yhteyksiä ja merkityksiä. Aineistosta etsitään ja erotellaan yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Sisällönanalyysi käy minkä tahansa aineiston analysointiin, kuten dokumentin, kirjan tai haastattelun. Jotta pystytään luomaan johtopäätöksiä tai tulkin-toja, hajanaisesta aineistosta pyritään saamaan yhtenäistä informaatiota. (Verne 2020.)

Jo haastattelutilanteessa tutkijat kirjasivat vastauksia ja pääkohtia tietokoneelle. Haastattelut nauhoitettiin ja sen jälkeen litteroitiin, eli kirjoitettiin sanatarkasti puhtaaksi tekstitiedostoksi. Litteroinnissa turhat täytesanat ja haastatteluun kuulumattomat keskustelut jätettiin pois, sillä niillä ei ollut vaikutusta tuloksiin. Litteroitua tekstiä haastatteluista syntyi 19 sivua. Aikaa yksittäisen haastattelun litterointiin kului noin 40 minuuttia. Haastattelun ja litteroinnin aikana aineistosta pystyi erottelemaan yhteneväisyyksiä, jotka esitellään seuraavassa luvussa tutkimuksen tuloksina.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSIA

Tämä luku käsittelee opinnäytetyön tutkimuksen keskeisiä tuloksia. Haastatteluun osallistui kolme lastentarhaopettajaa ja kaksi lastenhoitajaa, kaikki vastaajat olivat naisia. Osalla oli kymmenien vuosien työkokemus ja osalla työura vasta alussa. Haastatteluun saatiin vastaajia jokaisesta lasten ikäryhmästä.

Haastatteluun osallistuneista käytetään nimitystä haastatellut. Tutkimustulosten esille tuomisessa käytetään apuna suoria lainauksia haastatteluista, jotka on merkitty kursivoidulla tekstillä.

5.1 Vasun käyttö

Ensimmäiset kysymykset käsitelivät Vasua kokonaisuutena ja sitä, kuinka tuttu se vastaajille on. Kaikille haastateltaville Vasu oli tuttu. Pitkään alalla olleille Vasu oli tutumpi kuin vähemmän vuosia työssä olleille. Vasuun oli kuitenkin tutustuttu ja sen sisältö oli pääpiirteittäin hallussa.

Haastateltavat kokivat Vasun olevan kaiken toiminnan taustalla, vaikka sitä ei jokapäiväisessä työssä aina ajattelisikaan. Haastateltavien mukaan oli hyvä, että varhaiskasvatuksen tavoitteet ja toimenpiteet on laitettu samoihin kansiin, jotta toimintatavat eri kuntien välillä olisivat yhteneväiset. Vasun koettiin toteutuvan yhtäläisesti sekä pihalla että sisällä, vaikkakin ulkoilun haastateltavat kokivat lasten mahdollisuutena vapaampaan leikkiin ja toimintaan.

5.2 Aikuisen rooli ja lasten turvallisuus ulkoilussa

Kysyttäessä aikuisen roolista ulkoilusta, yksi haastateltava sanoi, että nykyään painotetaan eri tavalla aikuisen roolia ulkona mahdollistajana ja kannustajana kuin ennen. Ulkoilu on nähty perinteisesti vapaampana, mutta nykyään on tuotu erilaisia kehittäviä tempauksia ja aktiviteetteja myös ulkoiluun, mikä koettiin positiiviseksi asiaksi.

Ensimmäiseksi tehtäväksi aikuiselle ulkona mainittiin lasten turvallisuuden takaminen ja se, että kaikilla ulkona on hyvä olla. Haastateltavien mukaan ulkona pitää

olla valppaana ja aistit hereillä, seurata tilanteita ja mahdollisesti puuttua niihin. Aikuisella koettiin olevan ulkona monia rooleja ja tehtäviä; leikin aktivoiminen ja mahdollistaminen, mielekkään tekemisen järjestäminen, riitatilanteiden ratkominen ja kuitenkin lasten luovuudelle tilan antaminen.

”Pitää jättää myös lapsen luovuudelle tilaa, että ulkona pystyy sitä luovuutta toteuttamaan. Ainakin se osuus Vasusta toteutuu hyvin, leikkiä ja luovuutta.”

Turvallisuutta ulkoiluympäristössä lisäsi pihapiirin siisteys, aidat, turvahiekka, rikinäisten lelujen poiskorjaaminen ja yhteiset säännöt, jotka lapset tietävät. Eräässä haastattelussa mainittiin, että on tärkeää tuntea lapset yksilöllisesti, jotta aikuinen tietää lapsen taitotason ja kyvyt tehdä erilaisia asioita. Eri ikäisille lapsille on erilaiset rajoitukset muun muassa keinuessa. Kykyjen ja taitojen kuten tasapainon kehittyminen ja yhdessä harjoittelu lisää lapsen turvallisuutta ulkona. Turvaa ulkoiluun luo myös se, että yhdellä aikuisella ei ole liian montaa lasta vahdittavanaan kerralla.

”Turvallisuus on aikuisen käsissä. Ulkona pitää olla valppaana.”

”Ei saa ylireagoida mutta täytyyhän heitä ohjeistaa.”

5.3 Pedagogiikka ja lapsilähtöisyys

Lähes kaikkien haastateltavien mukaan etenkin ulkona lapsilähtöisyys toteutuu erittäin hyvin. Ulkona lapset saavat pitkälti päättää mitä tehdään, ja heidän toiveitaan ja ideoitaan kuullaan ja kysellään. Ulkona on mahdollisuus antaa tilaa lasten luovuudelle. Yksi haastateltava kehui erityisesti esikouluikäisten mielikuvitusta. Poikkeuksena vastattiin, että pienimpien lasten kohdalla lapsilähtöisyys ei välttämättä onnistu, kun ei ole vielä puhekykyä. Pientenkin lasten toiveita kuitenkin kuulostellaan ja tunnustellaan sopivilla tavoilla.

”Lapsen mielenkiinnon kohteet otetaan aina huomioon.”

Haastateltavat kertoivat ulkoilun kehittävän lapsen sosiaalisia taitoja. Ulkona aikuiset ovat lapsista kauempana, mikä lisää lasten itsenäisyyttä. Sosiaalisia taitoja pyritään vahvistamaan ulkona samoin kuin sisälläkin, opetetaan yhtenäisiä tapoja ja sitä, kuinka arkisissa tilanteissa toimitaan muiden ihmisten kanssa.

Pedagogiikka koettiin tärkeänä, ja eräs haastateltava sanoi, että sen tulisi olla aina toiminnan taustalla. Ohjatussa toiminnassa otetaan huomioon lasten hyvinvointi, ja toiminta on tavoitteellista ja mielekästä. Eräs haastateltava kuvaili pedagogiikan ilmenemistä ulkona siten, että jatkuvasti on hereillä ja seuraa tilanteita, jotta on valmiina puuttumaan tai toimimaan tarpeen vaatiessa, mutta kuitenkin niin, että antaa lapsille mahdollisuuden ratkaista ensin itse pulmatilanteita.

”Sekin on pedagogiikkaa, ettei aina aikuinen puutu ja lähde ohjailemaan vaan antaa lapsille mahdollisuuden.”

5.4 Oppimisympäristö ja ympäristökasvatus

Haastateltavat kertoivat ympäristökasvatuksen tapahtuvan ulkoillessa. Etenkin lähimetsässä ja ulkoiluidan toisella puolella mainittiin ympäristökasvatuksen olevan parhaimmillaan. Luonnon tutkiminen ja ihmettely lasten kanssa opettaa tärkeitä arvoja, kuten sitä miten luontokappaleita kohdellaan. Isona tavoitteena haastateltavien mukaan oli opettaa lapsille se, ettei kenellekään saa tehdä mitään pahaa eikä turhaan tuhota mitään luontoon kuuluvaa. Päiväkodissa on myös ollut roskarobotitempaus, jonka tarkoituksena on opettaa lapsille roskaamattomuutta ja omien ja muidenkin roskien keräämistä. Ympäristökasvatusta haastateltavien mukaan tapahtuu myös päiväkodin omassa pihassa luontoa ja luonnonilmiöitä ihmettelemällä ja niistä keskustelemalla lasten kanssa.

”Esimerkiksi kun ollaan kävelyllä niin me voidaan ihmetellä luonnossa luonnon heräämistä. Pihassa on nähty komposteja ja siitä se lähtee sitten se keskustelu liikkeelle.”

Ulkoiluympäristö koettiin haastateltavien mielestä oppimista edistävänä ympäristönä. Etenkin motoristen taitojen ja tasapainon kehittymisen kannalta ulkoilu nähtiin tärkeänä. Ulkona on mahdollisuus muun muassa kiipeilytelineeseen ja

keinumiseen, ja kaikki erilaiset ulkopelit opettavat leikin sääntöjä. Peleissä lapsi oppii myös voittamaan ja häviämään, sekä huomioimaan muut. Ulkoilussa nähtiin rajattomasti mahdollisuuksia toteuttaa erilaisia asioita ja se aktivoi lastenkin luovuutta. Kesäaikaan ulkona voi pitää satu- tai askarteluhetkiä, maalata kiviä tai syödä eväitä. Ulkona nähtiin mahdollisuus yhdistää opittavia asioita yhteen, kuten liikunta ja matematiikka tai kädentaidot ja musiikki. Myös luonnon ja pihapiirin hoidon koettiin opettavan lapsia, kuten kukkien kastelu.

”Päiväkodin ulkopuolelle suuntautuvat kävelyretket ja metsäretket on aina toivottuja ja kivoja ja ne sujuvat hirveen hyvin. Ja samalla siinä saa lapset liikennekasvatusta.”

5.5 Yhteisöllisyys ja kulttuuriset erot ulkoilussa

Haastateltavien mukaan ulkoillessa yhteisöllisyys lasten ja eri ryhmienkin lasten välillä voi olla parhaimmillaan. Sisällä tapahtuva toiminta on saman ryhmän kanssa, mutta ulkona kaikki ryhmät voivat olla samassa tilassa. Yhdessäolo muiden ryhmien kanssa muun muassa metsäretkien aikana nousi esiin yhteisöllisyydestä puhuttaessa, samoin pihaleikkien ”me-henki”. Ulkoilun hyvänä puolena nähtiin juuri mahdollisuus olla samassa tilassa.

”Kaikki yritetään saada siihen polttopalloon tai muuhun mukaan. Kyllä se yhdistää.”

”Tulee se me-henki siinä. Me tehään tää maali.”

Ulkona nähtiin olevan myös hyvä tilaisuus opetella lasten kanssa ryhmäolotaitoja. Jos aikuinen havaitsee samasta leikistä kiinnostuneita lapsia, niin voidaan mahdollisesti yhdistää lapset keskenään samaan leikkiin. Aikuisten tehtäväksi katsottiin ettei kukaan jää ulkona yksin. Myös kannustaminen ja ohjaaminen nousi esiin haastatteluissa. Ulkona aikuisella on mahdollisuus omalla roolillaan vaikuttaa pihapeleiden syntyyn esimerkiksi jakamalla joukkueita. Yhteisöllisyys nähtiin tärkeänä ja vaikuttavan paljon lasten hyvinvointiin.

Haastateltavien mukaan kulttuurilliset erot näkyvät myös ulkoilussa. Haastateltavien mukaan yhteisöllisyyttä omasta saman henkisestä porukasta hakevat niin tytöt, pojat kuin maahanmuuttajatkin. Esiin nousi myös pukeutumiseen liittyviä eroja. Suomen ilmastoon sopivia ulkoiluvaatteita ei ole välttämättä jokaisella lapsella päällä tai mukana.

Haastateltavien mukaan myös ulkoilukulttuuri voi erota paljon suomalaisen ja muiden kulttuurien välillä; Suomessa ulkoillaan säännöllisesti ja paljon oli keli mikä tahansa, kun taas monissa muissa kulttuureissa ulkoilua ei välttämättä arvosteta niin paljoa. Eräs haastateltava sanoi kannustavansa ihan vain lähikauppaan kävelemistä yhdessä lapsen kanssa, jotta tulisi liikettä ja lähdettyä ulos. Esiin otettiin myös aikuisen oman esimerkin merkitys lapsiin; monet aikuisetkaan eivät harrasta ulkoilua, jolloin lapsetkaan eivät sitä silloin opi.

5.6 Liikunta ulkoilussa

Haastatteluissa tuli esiin, että aikuisen rooli on ohjata ja kannustaa lapsia liikkumaan. Jokaisessa vastauksessa esiin nousi se, että tärkeintä on, että aikuinen itse on innostunut ja mukana tarvittaessa leikissä ja toiminnassa. Yksi haastateltava sanoi, että vaikka alkuun ei itseä toiminta innostaisikaan, lapset innostuvat herkästi ja heidän kauttaan liikunnan ilo tarttuu. Positiivinen asenne ja kehuminen koettiin tärkeiksi liikuntaan innostamisessa ja sen luomisessa.

”Oma into. Jos sä vain seisot siellä niin ei niitä tilanteita synny läheskään sellain, jos et sä itse ole kannustamassa ja myös osallistumassa.”

Haastateltavien mukaan ulkoiluun pystyy keksimään hyvin erilaisia aktiviteetteja. Parhaimpien asioiden sanottiin olevan yksinkertaisia, jolloin ne jäävät helposti jokapäiväisiksi toimiksi. Lapsille ei tarvitse keksiä mitään uutta ja ihmeellistä, riittää kun on yksinkertainen idea, jota voi sitten muokata sopivaksi. Pienimmätkin lapset pystyvät moneen asiaan ja ideoita voi muokata ikätasoon sopivaksi. Inspiraatiota ulkoiluun ja toiminnalliseen tekemiseen voi löytää mistä vain.

Monessa haastattelussa nousi esiin se, kuinka päiväkotit voivat olla monelle lapselle ainoa paikka, jossa tulee harrastettua liikuntaa päivän aikana. Siksi päiväkodin

ulkoilu nähtiin tärkeänä, ja erityisen arvokkaana pidettiin sitä, että pääsee metsään. Keskustelua käytiin siitä, ettei kaupungissa sijaitsevasta päiväkodista pääse metsään niin helposti. Metsän arvo koettiin tärkeäksi ja metsäretkien suosio niin lasten kuin työntekijöidenkin keskuudessa nousi monessa haastattelussa esille.

5.7 Kehittämisideoita

Haastattelun lopuksi kysyttiin vielä mieleen tulleita kehitysideoita ja ajatuksia yli-päättään Vasuun liittyen. Haastateltavien mielestä Vasu toteutuu ulkona hyvin. Vasun sanottiin huomioivan kaikki asiat, jotka jokaisen lapsen tulisi saada.

Ulkoilun hyvänä piirteenä pidettiin sen vapautta. Eräs haastateltava sanoi, että Vasu toteutuu ulkona juuri sopivasti, kaiken toiminnan ei tarvitse olla liian ohjelmoitua.

”Nyt kun tuli tätä käytyä läpi, niin mun mielestä se toteutuu oikein hyvin. Just riittävästi.”

”Tähän on kaikki sitä Vasua oikeastaan. Opetellaan kunnioittamaan toisia ja olemaan muiden kanssa.”

Kehittämisideana eräs haastateltava toi esiin sen, että ulkoilua voisi tuoda esiin enemmän lasten vanhemmille. Yhteistyötä vielä enemmän päiväkodin ja kodin välillä niin, että vanhemmille tuotaisiin esiin ja saataisiin positiivinen kuva liikunnasta ja erityisesti ulkoilusta. Vapaan leikin ohella voisi olla enemmän ohjattua leikkiä niille, jotka haluavat lisää liikuntaa. Päiväkodin ulkoilu nähtiin hyvänä aikana tuoda monipuolisemmin erilaista liikuntaa lasten arkeen.

6 LOPUKSI

Lopuksi kirjataan johtopäätökset, tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys, oman ammatillisuuden kehittyminen sekä jatkokehittämisideoita.

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia, miten Vasu toteutuu päiväkodin arjen ulkoilussa ja miten toimintaa voisi kehittää. Ennen haastattelua osa vastaajista epäili omia tietojaan Vasusta nimenomaan ulkoiluun liittyen. Keskustelua saatiin kuitenkin hyvin aikaan ja vastaajat oivalsivat, että Vasu toteutuu yhtä hyvin sekä ulkona että sisällä.

Tutkimuksen mukaan Vasu toteutuu päiväkodin ulkoilussa hyvin. Vasu on lastentarhaopettajille ja lastenhoitajille pääosin hyvin tuttu työkalu ja vaikuttaa kaiken toiminnan taustalla. Ulkoilu nähtiin ja koettiin vapaampana liikuntana ja lasten omalle luovuudelle tarkoitettuna aikana, joka koettiin hyvin tärkeänä osana lasten päivää ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ohjattu toiminta koettiin kuitenkin myös tärkeänä, ja aikuisen rooli leikin käynnistäjänä ja mahdollistajana.

Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin pedagoginen merkitys sekä kokonaisvaltainen vaikutus lapsen hyvinvoinnille (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 22.). Vasun mukaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47–48.) varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti: ”Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveelle kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille.” Tutkimuksen mukaan ulkoilussa etenkin lapsen vapaa leikki, luovuus ja fyysinen aktiivisuus toteutuvat.

Suosittua ulkoilutekemistä oli eritoten metsäretket ja yhdessä tekeminen. Tutkimuksessa ilmeni, kuinka monipuolista ulkoilu voi olla; vain mielikuvitus on rajana ulkotekemistä suunniteltaessa. Vastaajien mukaan toiminnan ei tarvitse olla mitään

monimutkaista, vaan yksinkertaisimmat leikit jäävät helpommin jokapäiväisen arjen toimiksi.

Haastattelut toteutettiin keväällä, mikä saattoi näkyä siinä, etteivät talvilajit kuten hiihto ja luistelu nousseet haastattelussa juurikaan esiin. Ulkoilumahdollisuudet nähtiin kuitenkin tässä päiväkodissa todella hyvinä, kävelymatkan päästä löytyvät metsä ja jääkiekkokaukalo talviurheiluun. Päiväkodin piha on rajattu kolmeen eri piha-alueeseen, ja jokaisessa on erilaisia keinoja ja kiipeilytelineitä. Piha-alue mahdollistaa pienryhmätoiminnan ja lasten huomioimisen yksilöllisemmin.

Tärkeimpänä johtopäätöksenä voitaneen pitää sitä, että ulkoilu on iso osa päiväkodin arkea ja tärkeä asia lapsille. Vasu ohjaa ja pohjustaa toimintaa, ulkoilua ja päivänkulkua, ja haastateltavien mukaan on hyvä, että kaikille lapsille varhaiskasvatuksessa annetaan samat toimivat raamit.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksissa tulee aina arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Mittaustulosten reliabelius eli toistettavuus kuvaa tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia, kun taas validius eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä kartoittaa juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin tutkia. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen kaikista eri vaiheista kohentaa tutkimuksen luotettavuutta laadullisessa tutkimuksessa. Mahdollisimman tarkka kuvaus aineiston keruusta, muun muassa olosuhteista ja paikoista, haastatteluun käytetystä ajasta, mahdollisista häiriötekijöistä sekä virhetulkinnoista tulisi kuvata ja kertoa totuudenmukaisesti ja selkeästi. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.)

Tutkimuksen kulkua on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti opinnäytetyön kirjallisessa osiossa. Luotettavuutta luo vastausten samankaltaisuus. Vastaukset eivät olleet sattumanvaraisia. Todennäköisesti tutkimuskysymykset uudelleen kysyttäessä vastaukset olisivat samankaltaisia. Haastattelun kysymykset olivat ymmärrettäviä.

6.3 Tutkimuksen eettisyys

Vaatus hyvälle tutkimukselle on eettinen kestävyys. Eettisyys läpi koko tutkimuksen alusta loppuun saakka tukee tutkimuksen laatua ja on tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149.) Kuulan (2006, 21) mukaan eettinen ajattelu on kykyä pohtia sekä omien että yhteisön arvojen kautta sitä, mikä jossain tilanteessa on oikein tai väärin.

Ihmisen on annettava itse päättää, osallistuvatko he tutkimukseen vai eivät, näin kunnioitetaan yksilön itsemääräämisoikeutta. Mahdollisten osallistujien tulee saada riittävästi tietoa tutkimuksesta, jotta tämä onnistuisi. Vapaaehtoista osallistumista ei muutoin voi tehdä. Tutkijan täytyy kertoa tutkimuksen perustiedot ja tutkittavilta kerättyjen tietojen käyttötarkoituksen. On myös syytä kertoa mitä osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa: mitä tutkimukseen osallistuminen edellyttää, onko kyseessä kertaluontoinen aineistonkeruu sekä kuinka paljon osallistujan aikaa ja aktiivisuutta tutkimukseen tarvitaan. (Kuula 2006, 61–62.)

Tutkimuksessa eettinen näkökulma otettiin huomioon vastaajien anonyymiydellä. Haastateltavat saivat itse päättää haastatteluun osallistumisesta ja he olivat tietoisia, mistä tutkimuksessa on kyse. Tutkimuksen loppuun saattamisen jälkeen aineisto tuhottiin. Kirjallisessa osiossa lähdetietona on käytetty luotettavaksi arvioituja lähteitä ja vertailtu eri lähteitä keskenään. Lähteet ovat myös pyritty merkkamaan selkeästi ja huolellisesti.

6.4 Oman ammatillisuuden kehittyminen

Tutkimuksessa päädyttiin lopulta keskittymään varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä ulkoiluun. Varhaiskasvatuksen liikunnasta on tehty runsaasti opinnäytetöitä, ja sen vuoksi sitä rajattiin tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyön tutkimusaihe lähti tutkijoiden kiinnostuksesta varhaiskasvatukseen ja ulkoiluun. Heti alussa opittiin, että aiheen perusteellinen rajausta helpottaa tutkimuksen toteuttamista suuresti. Huolellisesti tehty suunnittelu oli tässäkin projektissa tärkeässä osassa. Suunnitelmallisuutta ja aikataulutusta tarvittiin myös kirjallisen osion kirjoittamisessa, ja siinä

tutkijat voisivat näin jälkikäteen ajatellen petrata. Sitä oppia tarvitaan varmasti myös tulevaisuudessa.

Sosionomin ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit (2016) on sosiaalialan AMK-verkoston hyväksymät sosionomin kelpoisuusvaatimukset. Omaa oppimista on arvioitu niihin peilaten koulun aikana ennenkin ja nyt lopuksi opinnäytetyön tiimoilta.

Oma ymmärtävä ihmiskäsitys vahvistui opinnäytetyöprosessin aikana. Sosionomin tulee osata asettua kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien puolelle. Lapset ovat yksi yhteiskunnan haavoittuvimmassa asemassa oleva ihmisryhmä. Huolimatta kulttuurillisista eroista tulee osata toimia Suomen lakien ja lasten edun mukaisesti. Ristiriitatilanteessa tulee osata toimia eettisesti kestäväällä tavalla.

Tutkimuksen aikana saatiin lisää jämäkkyyttä ottaa yhteyttä eri tahoihin ja viedä asioita eteenpäin sujuvasti. Tutkimukseen tarvittavista luvista ja suostumuksista saatiin paljon lisää tietoa. Jatkossa tutkimusten tai projektien toteutus olisi paljon luontevampaa nykyisillä tiedoilla.

Tutkimusta tehdessä perehdyttiin paljon myös ympäristö- ja luontokasvatukseen. Luonnon merkitys ihmisen hyvinvoinnille on valtava, ja tulevaisuudessa sen arvo varmasti vain kasvaa. Oli mielenkiintoista huomata tutkimuksen aikana, miten paljon ihmiset kaipaavat ulkoilua ja kuinka uusi ja ajankohtainen asia ulkoilun lisääminen on. Luonnosta vieraantuminen on mielenkiintoinen ilmiö.

Sosionomikoulutuksen aikana on oppinut avoimempaa suhtautumista uusiin ideoihin. Erilaiset näkökulmat kannattaa ottaa huomioon, vaikka itse olisi alkuun eri mieltä. Työtaakan ja vastuun jakaminen tiimin kesken on ensiarvoisen tärkeä oppi kaikkien hyvinvoinnin kannalta. Sosionomikoulutuksen aikana on oppinut reflektoimaan uutta tietoa ja vanhaa opittua uudella tavalla.

Opinnäytetyöprojektin alussa pohdittiin, kuinka tutkimuksen haastatteluihin saada osallistujia. Tiedettiin, että päiväkodin arki voi olla kiireistä. Oli ilo huomata kuinka ymmärtäväisiä ja ystävällisiä päiväkodin henkilökunta oli. Osalla oli myös muistissa oman opiskeluajan ja tehtävien työn haastavuus. Tutkimuksen aikana

huomattiin sujuvan yhteistyön merkitys. Omaa tehtyä työtä on oppinut arvioimaan kriittisesti ja totuudenmukaisesti.

Kirjallista osiota toteuttaessa suuri oppi oli lähteiden vertailu ja tiedonhankinta. Kriittinen lähdeajattelu on nykypäivänä tärkeää. Lähdekirjallisuutta tutkittiin laajasti ja kyky hakea tietoa myös internetistä parani opinnäytetyöprosessin aikana. Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on nyt tutkijoille hyvin tuttu käsite kailta osin ja tulevaisuudessa sitä tietoa varmasti tarvitaan.

6.5 Jatkokehittämisideoita

Tutkijoiden mielestä etenkin vanhempien tulisi olla tietoisia liikunnan ja ulkoilun merkityksestä. Päiväkodin ulkopuolellakin tarvitaan liikuntaa, eikä ulkoilu ja fyysinen aktiivisuus yksistään päiväkodissa riitä. Tulevaisuudessa voitaisiin miettiä, miten ulkoilua saataisiin myytyä vanhemmille niin, että asiasta innostuttaisiin laajasti mahdollisimman monessa kodissa.

Tutkimuksen aikana esiin nousi myös kysymys, miten kaupunkipäiväkoteihin saataisiin samanlainen mahdollisuus päästä metsään retkelle. Metsän arvo on huipussaan, eikä yhtäläisiä mahdollisuuksia päästä lähimetsään ole kaikissa Suomen päiväkodeissa.

Päiväkodin ulkoiluhetkestä yhdessä vanhempien kanssa voisi saada tehtyä hyvän toiminnallisen opinnäytetyön. Ohjattua toimintaa voisi järjestää ulkona päiväkotipäivien jälkeen yhdessä lasten ja vanhempien kanssa päiväkodin alueella. Yhteisestä ajasta hyötyisivät ja nauttisivat varmasti niin lapset kuin aikuisetkin.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017a. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä. PS-kustannus.

Ahonen, L. 2017b. Vasun käyttöopas. Jyväskylä, PS-kustannus.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere, Vastapaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna, Kariston Kirjapaino Oy. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Jyväskylän yliopisto. 2020. Ihmistieteiden eettinen toimikunta. Viitattu 14.1.2020. <https://www.jyu.fi/fi/tutkimus/tutkimuspalvelut/tutkimushallinto/tutkimusetiikan-tukipalvelut/ihmistieteiden-eettinen-toimikunta>

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki. Gaudeamus.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kiiski, E., Korhonen, E., Rissanen, T. & Vertanen, J. 2015. Luonto liikuttamaan. Opas ryhmäytymisen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseen luonnossa. Viitattu 14.1.2020. <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/luontoliikuttamaan.pdf>

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kronqvist, E-L. 2016. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 29–30, Varhaispedagogiikan kehityopsykologinen perusta. Toim. Hujala, E. & Turja, L. Jyväskylä. PS-kustannus.

L540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.1.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp445947456>

Lapsen oikeudet. Lapsen oikeuksien sopimus 2020. Viitattu 20.4.2020. <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Liikkuva varhaiskasvatus 2020a. Ulkoiluvinkkejä perheille ja varhaiskasvatukseen. Viitattu 1.5.2020. <https://www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/idea/ulkoiluvinkkejä-perheille-ja-varhaiskasvatukseen>

Liikkuva varhaiskasvatus 2020b. Ilo kasvaa liikkuen. Viitattu 1.5.2020. <https://www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/ilokasvaaliikkuen>

Lioret, S., Campbell, K., McNaughton, S., Cameron, J., Salmon, J., Abbott, G. & Hesketh, K. 2020. Lifestyle Patterns Begin in Early Childhood, Persist and Are Socioeconomically Patterned, Confirming the Importance of Early Life Interventions. MDPI. Nutrients, 12(3), 724. Viitattu 4.5.2020. file:///C:/Users/hiats/AppData/Local/Temp/nutrients-12-00724-1.pdf

MIELI 2020. Suomen mielenterveysseura ry. Luonto hoivaa kehoa ja mieltä. Viitattu 14.1.2020. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/hyvinyointi/ymp%C3%A4rist%C3%B6-ja-luonto/luonto-hoivaa-mielt%C3%A4-ja-kehoa>

MLL 2020a. 3–4-vuotiaan liikunnallinen kehitys. Viitattu 7.5.2020. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/3-4-v/3-4-vuotiaan-liikunnallinen-kehitys/>

MLL 2020b. 4–5-vuotiaan liikunnallinen kehitys. Viitattu 7.5.2020. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/4-5-v/4-5-vuotiaan-liikunnallinen-kehitys/>

MLL 2020c. 6–7-vuotiaan liikunnallinen kehitys. Viitattu 7.5.2020. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/6-7-v/6-7-vuotiaan-liikunnallinen-kehitys/>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudella osaamista liiketoimintaan. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Opetushallitus 2020a. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. Viitattu 15.1.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>

Opetushallitus 2020b. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 13.1.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä. PS-kustannus.

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Viitattu 20.1.2020. file:///C:/Users/Asus/AppData/Local/Temp/KARVI_1519-1.pdf

Sosionomin ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. 2016. Viitattu 20.4.2020. <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>

Sykli 2019. Ilo kasvaa ulkona -luontoliikunta osaksi toimintakulttuuria (2019-2021). Viitattu 1.5.2020. <https://sykli.fi/hankkeet/ilo-kasvaa-ulkona-luontoliikunta-osaksi-toimintakulttuuria-2019-2021/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Liikunnan terveyshyödyt. Viitattu 22.4.2020. <https://thl.fi/fi/web/elintavat-ja-ravitseminen/liikunta/liikunnan-terveys-hyodyt>

Tuomaala, T. & Myyryläinen, M. 2002. Luonto tutuksi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

UKK-instituutti 2020. Lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden suositukset. Viitattu 22.4.2020. <https://www.ukkinstituutti.fi/liikkumisensuositus/lasten-ja-nuorten-liikkumisen-suositukset>

Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Viitattu 1.5.2020. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/9452548>

Vaasa 2020a. Päiväkodit. Viitattu 6.5.2020. <https://www.vaasa.fi/asu-ja-ela/varhaiskasvatus-ja-koulut/varhaiskasvatus/kunnalliset-yksikot/>

Vaasa 2020b. Ristinummen päiväkotit. Viitattu 21.4.2020. <https://www.vaasa.fi/asu-ja-ela/varhaiskasvatus-ja-koulut/varhaiskasvatus/kunnalliset-yksikot/hostvesi-kappelinmoki-ristinummi-vanha-vaasa/ristinummen-paivakoti/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Viitattu 13.1.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016: 21. Helsinki. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 22.4.2020. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75405/OKM21.pdf>

Verne 2020. Tiedon analysointi. Liikenteen tutkimuskeskus. Tampereen yliopisto. Viitattu 7.5.2020. <https://www.tut.fi/verne/tutkimusmenetelmat/tiedon-analysointi/>

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki. Tammi.

LIITE 1

Hei!

Olemme kaksi valmistuvaa sosionomiopiskelijaa Vaasan ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä aiheenamme ”Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen päivittäisessä ulkoilussa”. Tarkoituksenamme on tutkia, miten varhaiskasvatussuunnitelma toteutuu päiväkodin päivittäisessä ulkoilussa.

Tutkimuksemme toteutettaisiin kertaluontoisella haastattelulla, johon aikaa kuluisi noin 30–60 minuuttia. Haastattelu käydään anonyymisti ja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti, mitään tunnistettavaa ei tulla kirjoittamaan tutkimustekstiin.

Ohessa haastattelukysymykset, toivomme saavamme mahdollisimman paljon teidän arvokasta tietoaanne!

Ystävällisin terveisin

Jukka Hietamäki (xxx)

& Riina Laakso (xxx)

Opinnäytetyön ohjaajan yhteystiedot

Ulla Isosaari (xxx)

LIITE 2

Haastattelukysymykset

1. Kuinka tuttu varhaiskasvattussuunnitelma (Vasu) on?
2. Mitä ajatuksia Vasu herättää liittyen ulkoiluun?
3. Mikä on kasvattajan rooli ulkoilussa?
4. Kuinka pedagogiikka huomioidaan ulkoilussa?
5. Minkälaiset mahdollisuudet lapsilla on vaikuttaa ulkoiluun?
(lapsilähtöisyys)
6. Miten ympäristökasvatus toteutuu ulkoilussa?
7. Miten turvallisuus on huomioitu ulkoiluympäristössä?
8. Onko ulkoiluympäristö oppimista edistävä? Miten?
9. Kuinka yhteisöllisyyttä luodaan ulkoiluun?
10. Vaikuttaako kulttuurilliset erot ulkoilussa? Miten?
11. Kuinka liikuntaa luodaan ulkoiluun?
12. Miten kasvattaja innostaa lasta liikkumaan ja leikkimään?
13. Toteutuuko Vasu ulkona?
14. Miten kehittäisit ulkoilua ja Vasun käyttöä?
15. Muita oivalluksia tai kehittämisideoita?